

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาไทยเป็นมรดกที่สำคัญของชาติ เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญงอกงามทางวัฒนธรรม และเป็นเอกลักษณ์ด้านภาษาประจำชาติไทยประเทศหนึ่งในโลก ที่มีความเจริญรุ่งเรืองแห่งอารยธรรม ความเป็นประเทศราช และเป็นที่น่าภาคภูมิใจมาช้านาน ภาษาไทยจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการติดต่อสื่อสารความหมายซึ่งกันและกัน ทำให้คนเรามีความเข้าใจสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2530, หน้า 9) ที่ว่า “ภาษาไทยมีความสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ผู้รู้ภาษาดี การเรียนในวิชาอื่น ๆ ก็คงเข้าใจไปด้วย หากอ่านเข้าใจและรู้เรื่องก็สามารถเรียนวิชาอื่นได้ รวมทั้งรู้จักแสวงหาความรู้รอบตัว”

สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้บรรจุภาษาไทยไว้ในหลักสูตร โดยปรับปรุงการเรียน การสอนภาษาไทยให้มีความต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา โดยสามารถสื่อสาร มีความรู้ความเข้าใจสารสนเทศต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในที่สุด วิชาภาษาไทยเป็นกลุ่มทักษะที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน ให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของภาษาไทย ตลอดจนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อความคิด ความเข้าใจ รักการอ่านและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ, 2534, หน้า 7) นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ, 2542, หน้า 4) และสอดคล้องกันกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544) ที่ได้กำหนดความหวังและอนาคตของการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไว้ดังนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541, ปกใน)

1. การศึกษาที่มุ่งพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ มีวินัยในตนเอง มีทักษะสำหรับยุคโลกาภิวัตน์ เช่น ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้งทักษะทางการจัดการ

2. การศึกษาที่สอดคล้องกับชีวิตและความต้องการของบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. การศึกษาที่ปรับแนวการจัดการใหม่ โดยให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทุกส่วนของสังคมตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน รัฐบาล เอกชน องค์กรเอกชน สื่อมวลชน มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

การรับรู้ที่ดีมีความสำคัญต้องอาศัยทักษะทางการอ่านเป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (กรมวิชาการ, 2534, หน้า 6) สอดคล้องกับบันทึก พฤษภาน (2530, หน้า 13) ที่กล่าวว่า การอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเทืองปัญญาส่งผลให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการปรับปรุงตนเองได้เป็นอย่างดี นอกจากการอ่านจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ดีแล้ว การอ่านยังพัฒนาผู้เรียนในด้านความคิดของตนเอง เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้าน จึงนับได้ว่าการอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ประสบการณ์และความสามารถของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี (เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ, 2534, หน้า 7)

การสอนอ่านของครูในโรงเรียนประถมศึกษา มักจะมุ่งเน้นให้นักเรียนได้อ่านออกเสียงได้ถูกต้องเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงว่านักเรียนอ่านแล้วจะจับใจความได้หรือไม่ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว การอ่านที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ และเอื้ออำนวยต่อการเรียนในวิชาต่าง ๆ ได้แก่ การอ่านจับใจความ ทั้งนี้เนื่องจากการอ่านจับใจความเป็นทักษะที่สำคัญ เพราะผู้เรียนสามารถใช้ทักษะการอ่านจับใจความเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันนี้การศึกษาได้ขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ไปตลอดชีวิตทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นการอ่านจับใจความจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาตนเองให้ก้าวทันวิทยาการใหม่ ๆ ที่กำลังเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก

สภาพปัญหาการเรียนการสอนอ่านจับใจความภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าการเรียนการสอนยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถอ่านจับใจความเนื้อเรื่องได้อย่างคล่องแคล่ว (ทิพวัลย์ มาแสง, 2526, หน้า 3) นักเรียนส่วนมากยังมีความสามารถในการอ่านจับใจความและทำความเข้าใจเนื้อเรื่องอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ และจากการสำรวจจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนสาริต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อดูผลการตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ของ

นักเรียนปลายภาคเรียนเป็นรายจุดประสงค์ พบว่ามีนักเรียนจำนวนหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 36.67 ที่ไม่ผ่านการประเมินการเรียนการสอนระดับคุณภาพในกลุ่มทักษะภาษาไทย ด้านการอ่านจับใจความ ตลอดจนระบุความสำคัญของเรื่องที่อ่าน นักเรียนในกลุ่มนี้ได้เลื่อนขึ้นไปเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นชั้นที่สูงขึ้น เนื่องจากผ่านเกณฑ์การประเมินจุดประสงค์ในกลุ่มทักษะ (ภาษาไทย – คณิตศาสตร์) และมีเวลาเรียนมากกว่าร้อยละ 60 และ 80 ตามลำดับ นักเรียนกลุ่มนี้อาจจะต้องไปพบกับปัญหาในการอ่านจับใจความอีกก็เป็นได้ เมื่อมองปัญหาในภาพรวมแล้ว อาจเนื่องมาจากขาดสื่อการสอนและที่สำคัญคือ ครูขาดความพร้อมในการสอน การสอนไม่มีการวางแผนที่ดี (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2537, หน้า 190 – 192 อ้างอิงจาก สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532, หน้า 32 – 35) ตลอดจนวิธีสอนของครู ซึ่งพบว่าครูยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือ ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ไม่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนด้วยกัน และระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนเท่าที่ควร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532, หน้า 32) นอกจากนี้ครูไม่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ โดยเฉพาะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความรู้แก่ผู้เรียน และความสามารถของผู้สอนยังก่อให้เกิดเจตคติทางการเรียนทางลบแก่ผู้เรียนอีกด้วย (พิมพ์ นาคสุข, 2527, หน้า 18 – 19) จะเห็นได้ว่า หลักสูตรภาษาไทยได้พยายามแก้ไขปัญหามา โดยการ จัดหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนมีบทบาท เข้าร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น มีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้สนุกสนาน ถึงแม้ว่าหลักสูตรได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการนำรูปแบบและวิธีการสอนแบบใหม่เข้ามาช่วยก็ตาม แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทย ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ ดังนั้นความสามารถด้านการอ่านจับใจความยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่จะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะภาษาไทย ทั้งนี้เนื่องจากการอ่านจับใจความเป็นการอ่านในใจที่ต้องอ่านอย่างรวดเร็ว และจับใจความในเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี ตลอดจนการอ่านจับใจความจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่เป็นประจำ

ในการพัฒนาการเรียนการอ่านจับใจความภาษาไทย จำเป็นต้องนำเอาสื่อการสอนและวิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียนเข้ามาใช้ สำหรับช่วยให้การถ่ายทอดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยที่แบบฝึกก็เป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่ง ที่ได้จัดองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เข้ากับเนื้อหาในหลักสูตร มีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและแนวคิด การกำหนดสื่อการสอนและวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ในตัวเอง เมื่อปฏิบัติกิจกรรมจากแบบฝึกแล้ว นักเรียนสามารถประเมินผลตนเองได้ จึงกล่าวได้ว่าแบบฝึกเป็นนวัตกรรมเก่าที่ประยุกต์ใช้ใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยในอนาคตในการสอนที่ว่า ควรเป็นการสอนที่หลากหลาย

สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญของการเรียนมากกว่าการสอน นักเรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรมมากขึ้น ให้อำนาจคิด รู้วิธีเรียน เพื่อศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดพัฒนาการในทุกด้าน และช่วยสร้างความสนใจของนักเรียน ไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ผู้สอนต้องลดบทบาทของตนเองลง เพื่อเน้นบทบาทของนักเรียนแทน (ปาริชาติ โชคพิพัฒน์, 2540, หน้า 13 – 16; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2539, หน้า 10 – 14) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 21 – 22) ที่ต้องการให้จัดการศึกษาโดยยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความในเรื่องที่เกี่ยวกับนิทานแฝงคติธรรม นิทานพื้นบ้าน สารคดี เพลง และชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มดังกล่าวข้างต้นขึ้น โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้นักเรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรมมากขึ้น อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการอ่านจับใจความให้มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อสร้างแบบฝึกการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นแนวทางให้ครูได้นำแบบฝึกการอ่านจับใจความไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ
2. เป็นแนวทางสำหรับครู ในการจัดทำแบบฝึกการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทยและกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

3. ได้เครื่องมือที่ให้นักเรียนได้ใช้ฝึกการจับใจความจากเรื่องที่อ่าน เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารได้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 3 ห้องเรียน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจุดประสงค์ทางการอ่านจับใจความภาษาไทย ในภาคเรียนที่ 2 ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ บทอ่านประเภทร้อยแก้วที่เหมาะสมกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เช่น เรื่องเกี่ยวกับนิทานแฝงคติธรรม นิทานพื้นบ้าน สารคดี เพลง และชุมชน
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า การทดลองครั้งนี้ใช้เวลาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ใช้เวลาในการทดลอง 60 คาบ คาบละ 20 นาที รวมเป็น 30 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แบบฝึก หมายถึง ชุดของสื่อที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทางการอ่านจับใจความมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยประกอบไปด้วยคู่มือครู คู่มือนักเรียน เนื้อหา กิจกรรม แบบฝึกหัด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. การอ่านจับใจความภาษาไทย หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการทำความเข้าใจความหมายของเนื้อเรื่องหรือข้อความที่อ่านด้านทักษะ เจตคติ ความรู้ อันได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับนิทานแฝงคติธรรม นิทานพื้นบ้าน สารคดี เพลง และชุมชน จนสามารถจับใจความ ตอบคำถามเกี่ยวกับสาระสำคัญของเรื่องนั้น ๆ ได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หมายถึง นักเรียนโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน ที่ไม่ผ่านการตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นรายจุดประสงค์ในกลุ่มทักษะภาษาไทย ด้านการอ่านจับใจความและระบุความสำคัญของเรื่องที่อ่านจากปลายภาคเรียนที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจจากการอ่านเรื่องเกี่ยวกับนิทานแฝงคติธรรม นิทานพื้นบ้าน สารคดี เพลง และชุมชน ไปใช้ตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. แบบฝึกการอ่านจับใจความ หมายถึง สื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นชุด สำหรับใช้ในการสอนอ่านจับใจความภาษาไทยประเภทร้อยแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

6. แบบทดสอบการอ่านจับใจความ หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก สำหรับใช้เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนด้วยแบบฝึกอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

7. ประสิทธิภาพของแบบฝึก หมายถึง คุณภาพของแบบฝึกการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้ศึกษาทำแบบฝึกหัด ตลอดจนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

8. เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึง เกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาประสิทธิภาพของแบบฝึก 80/80 กำหนดโดยอาศัยความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอน กลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของจำนวนนักเรียนในการทำแบบฝึกหัดผ่านเกณฑ์อย่างน้อยร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของจำนวนนักเรียนในการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์อย่างน้อยร้อยละ 80